

JÁROLI József

A BÉKÉSCSABAI CREDO FÉRFIEGYESÜLET SZEREPE AZ EGYHÁZKÖZSÉG HITÉLETÉBEN

Az országos Credo Egyesületet Böle Kornél (1887-1961) domonkosrendi szerzetes római katolikus férfi egyesületként alapította 1921-ben.¹ Az egyesület jelvénye fekete-fehér félmezőkre osztott pajzsban kereszt, a pajzs felső részén piros-fehér-zöld sávban a Credo szó.²

Békéscsabán, dr. Domanek Pál plébánossága idején, 1937-ben kezdődött meg a Credo tagság felkészítése, és 1939. március 11-én került sor a tagok felavatására, és ezzel együtt az egyesület alakuló ülésére is. A nagy eseményen jelen volt az országos egyesület vezetője: Páter Böle is, aki beszédet mondott a frissen felavatott 78 Credo tag előtt. Beszédében megemlékezett XI. Pius pápáról (1903-1914.), aki 1905. június 11-én az *Il fermo propositio* enciklikájával a hívek apostolkodása, a papság lelkipásztori életébe bekapcsolására hozta létre az *Actio Catholica*-t.³ A domonkos rend által alapított egyesület is az *Actio Catholica* céljait követte, ez esetben a katolikus férfitársadalom aktivizálásával. Ismertette a jó katolikus férfi tulajdonságait: „Legyen buzgó, hitét bátran megvalló és aszerint élő minden Credo tag.” Utána áttekintést adott az egyesület munkájáról. Buzdításul elmondta az ünnepségen, hogy az alakuló ülés idején az országban 260 Credo egyesület működött, 60 ezer taggal. Tagdíjat az egyesület nem szedett, a tagok önkéntes adományait a helyi szervezet zászlóvételre, a rászoruló tagok segítésére fordíthatta. A továbbiakban a tisztikar megválasztására hívta fel az alakuló ülés résztvevőit.

Domanek Pál plébános, az egyesület egyházi elnöke javaslatára megválasztották a tisztikart. Világi elnök dr. Kolpaszky László városi árvaszék alelnöke, alelnök Magyar Mihály rendőr, jegyző Mester István katolikus tanító lett. Pénztárost, Mezei Ferenc személyében később, az április 1-i közgyűlésen választottak.⁴ Az 1947. február 9-i tisztújításkor elnököt, két alelnököt, pénztárnokot, szervezési vezetőt, három munkatársat, titkárt, jegyzőt és sajtómunkatársat választottak.⁵

Az alakuló ülés Páter Böle buzdító szavaival ért véget, amelyben újabb tagok toborzására hívott fel. A következő ülést április első szombatjára, este nyolcórai kezdéssel itt hirdették meg. Ez a gyakorlat maradt a későbbiekben is, az időpont azonban a negyvenes években áttolódott a hónap második vasárnapjára. A felnőtt férfiak körében végzett rendszeres tagtoborzás mellett 1947-ben megkezdő-

¹ Magyar Katolikus Lexikon, E:/Credo/Böle.html

² Magyar Katolikus Lexikon, E:/Credo/Böle.html

³ SZÁNTÓ II. 1985. 455.

⁴ Békéscsaba - Belvárosi Plébánia Levéltára, Békéscsabai Credo Férfiegyesület jegyzőkönyve (Credo jkv.) 1939. március 11.

⁵ Credo jkv. 1947. február 9.

dött az ifjúsági csoport, a Credo Junior szervezése is. A további fejleményekről nincs adat az iratokban.⁶

Az április elsejei gyűlésen osztotta ki a világi elnök a már felavatott tagok igazolványait, és már 18 új tag is jelentkezett ezen alkalommal.⁷ Az egyesület iratai között rendelkezésünkre áll az alapítástól, a feloszlatásig vezetett abc rendszerű tagnyilvántartás, valamint az 1948. január 4-i állapotot feltüntető tagnévsor, ahol a tagok foglalkozását, lakcímét is feltüntették. Az egyesület működési ideje alatt összesen 195 tagja volt. 1948-ban 121 tagot mutattak ki, ebből 105-en felavatottak voltak, a többiek készültek az avatásra. A foglalkozások alapján földműves 37 fő (30,5 %), napszámos 13 fő (10,7 %) római katolikus és állami elemi iskolai tanító 7 fő (5 %), nyugdíjas vasutas 5 fő (4,1 %), a tagság többi része iparos, kereskedő, postai, városi, vasúti, egyházi alkalmazott, nyugdíjas. A családnéveket vizsgálva láthatjuk, hogy a földműves kategóriában jelen vannak azok a tehetős katolikus, szlovák gazdacsaládok férfitagjai, akik meghatározó szerepet játszottak a közösség életében, valamint az iskolázott rétegek, akik példája ugyanígy meghatározó lehetett.⁸

Minden egyesület szervezésének kiemelkedő eseménye a saját a zászló készítése és felszentelése, hiszen a zászló útján lesz teljes jogú tagja az egyházi közösségnek. 1940. február 3-án, Magyar Mihály alelnök kezdeményezésére indult el a gyűjtés a zászló készíttetésének költségeire.⁹ Májusban Domanek Pál plébános javasolta, hogy a Hermina zárdába készíttessék el, mert a nővérek által kézzel hímzett zászló tartósabb, mint a gyárilag, gépi hímzéssel előállított.¹⁰ Egy hónap múlva, június 1-én kap megbízást az elnökség a zászló megrendelésére. Az elkészült zászló felszentelését szeptember utolsó vasárnapjára tűzték ki. A zászlóra Szent József képét és a Credo egyesület jelvényét hímezték.¹¹

Az augusztus végére elkészült zászlót szeptember 29-én, vasárnap, az egyházközség Actio Catholica Katolikus Napja keretében szentelték fel. Délután a békéscsabai iparos színház nagytermében díszközgyűlést tartottak, ahol Böle páter mondott ünnepi beszédet, és akkor történt meg a zászlószegek beverése is. A zászlóánya tisztét a megyei főispán felesége, Bajczay Beliczey Miklósné töltötte be. Este 7 órakor került sor a az új tagok beavatására, régi tagok fogadalmötételére, majd a hálaadó szentmisére.¹² A Katolikus Nap bevételéből az egyesület a zászlóhoz védőtokot készíttetett. A zászlóval való kivonuláskor mindig állandó zászlótartója volt az egyesületnek, akit a tagok választottak meg. (1949-ig Gyebnár Pál, majd Krajcsó János, Bartolák Mihály, Petrovski S. Pál.)¹³ A zászló ma is az egyházközség birtokában van, a húsvéti feltámadási és az úrnap körmenetekre néhány évvel ezelőtt még ki is vitték, annak ellenére, hogy az egyesület sem

⁶ Credo jkv. 1947. április 13.

⁷ Credo jkv. 1939. április 1.

⁸ Credo jkv. melléklete, Tagnyilvántartás A-Z, egyesületi iratok, Tagnévsor 1948. január 4.

⁹ Credo jkv. 1940. február 3.

¹⁰ Credo jkv. 1940. május 4.

¹¹ Credo jkv. 1940. június 1.

¹² Credo jkv. 1940. augusztus 31.

¹³ Credo jkv. 1940. november 2., 1949. március 13.

hivatalosan, sem imaközösséggként nem léteznek. Az egykori tagok halálával, már nincs aki kivigye az ünnepélyes alkalmakkor.

Az egyesület havi közgyűléseit – július és augusztus kivételével, amikor nyári szünetet tartottak¹⁴ – közös imával (Hiszekegy, egy tized Rózsafüzér), énekkel nyitották meg. Az üléseken általában az egyházi elnök, a plébános elnökölt. A világi elnök mondott minden alkalommal bevezető gondolatokat, amelyek vagy az egyházi évvel vagy a társulat életével kapcsolatos dolgokról szóltak. (advent, húsvét, pünkösd, Mindenszentek) Itt jelentették be a társulat elhunyt tagjainak halálhírét is, és közösen imádkoztak lelki üdvéért.¹¹⁵

Ugyancsak a világi elnök vezetésével dolgozták fel a gyűlésekre szánt lelki olvasmányt. Az olvasott résszel kapcsolatos elmélkedés mindig a lelki élet egy-egy fontos területével foglalkozott.¹⁶ Kempis Tamás: Krisztus követése című örökbecsű munkájából vették ezeket az olvasmányokat. Egy-egy fejezet alapján mondott el épületes gondolatokat. A „Kempis” mellett a „Szikrák Loyolai Szent Ignác lelkéből” c. munkát is használták. Az utóbbi kapcsán érdemes megjegyezni, hogy az egyesület ugyan domonkos alapítású volt, azonban a lelki életben való előrehaladáshoz a tagok a jezsuita rend lelkigyakorlatos házában, a budapesti Manrézában tartott lelkigyakorlaton kaptak felkészítést. Csoportosan, vagy egyénenként csaknem évente ott voltak a békéscsabai férfiak képviselői is a lelkigyakorlatok valamelyikén. (1939. június 3., szeptember 30., november 4., 1949. szeptember 11., 1950. május 14.) Aki nem tudta költségeket előteremteni, annak a tagok közösen adták össze a részvétel díját. A lelkigyakorlaton hallottakról rendszeresen beszámoltak a résztvevők, sőt a világi elnök, aki élen járt a Manréza látogatásában, több alkalommal előadást is tartott a lelkigyakorlaton hallottakról.¹⁷

Olvastak fel részleteket lelki olvasmányként Emmerich Katalin látomásaiból Jézus kínszenvedéséről is.¹⁸

A mélyen hívő, komoly lelki életet élő világi elnök mellett rendszeresen szót kaptak a tagok is, az imádság szükségességéről, Szűz Mária tiszteletéről, Mária-Radnáról, a békéscsabaiak Trianon előtt kedvel búcsújáróhelyéről, ahová Kisboldogasszony napján zarándokoltak a az itteni közösség tagjai.¹⁹ Számos ös-szejövételen szerepelt szavalattal Baji Gergely Credo-tag, a vallásos líra legszebb darabjait szólaltatva meg. (Mécs László, Reményik Sándor)²⁰

Az egyesület működése alatt számos indítványt tettek a tagok lelki életük gyarapítására. Közösen végzendő imákat, egyházi énekek éneklését ajánlották a gyűlésekre, a katekizmus hitigazságainak ismertetését kérték a plébánostól.²¹ A plébános felkészítése alapján részt vállaltak a vecsernyék zsoltárainak közös éneklésében, úgy, hogy ők vezetik a közösség énekét. Harmónium-, majd

¹⁴ Credo jkv. 1940. június 1.

¹⁵ Credo jkv. 1948. december 12., 1950. április 9.

¹⁶ Credo jkv. 1941. április 5.

¹⁷ Credo jkv. 1941. január 4., 1941. május 3., 1947. június 8.

¹⁸ Credo jkv. 1940. március 3.

¹⁹ Credo jkv. 1941. január 4., 1941. május 3., 1947. június 8.

²⁰ Credo jkv. 1939. december 2.

²¹ Credo jkv. 1939. április 1., 1942. január 3., 1943. március 6.

orgonakiséret mellett el is próbálták a zsoltárok éneklését.²² Kolpaszky László világi elnök indítványozta, hogy a többi vallásos egyesülethez hasonlóan, a Credo rendszeresen mondasson szentmisét tagjaiért. Minden hó első szombatján, reggel került sor erre a javaslat nyomán.²³ A második világháború után minden második vasárnapi 10 órás nagymise lett a Credo miséje, amelyen Magyar Mihály indítványára a tagok vállalták a ministrálást. Bevezetésükre az oltárszolgálatba, a plébános külön felkészítő oktatást tartott.²⁴ A „Szállást keres a Szent Család” ájtatosság végzését a Szív újság felhívására határozták el, 1949 decemberében.²⁵

A tagok név nélkül tehetek fel közérdekű kérdéseket a levelesládába elhelyezett cédulákon. A válaszadásra az egyházi elnök vállalkozott, mert a kérdések többsége a hitélettel volt kapcsolatban. (Bűn-e a párbajozás, szabad-a naponta többször is áldozni, van-e Szent Ignác vizének gyógyító hatása, miért oltják el nagypéntek délután, Jeremiás siralmainak éneklésekor a háromszög alakú gyertyatartón egyenként a gyertyákat, a vasárnap szolgálatban levő pótolhatja-e hétköznapi szentmisét stb.)²⁶

A tagok rendszeres képzését, hitismereteik gyarapodását szolgálták az egyházi elnök, időnként a káplánok előadásai a közgyűléseken. A vasárnap megszentelése, a Rózsafüzér imádkozásának fontossága, a szentmise részei, liturgikus eszközei, a szentségek, az egyházi ünnepek, az egyetemes egyháztörténet stb. képezték az előadások témáját.²⁷

Az egyházi elnök rendszeresen tájékoztatta a tagságot a magyar és az egyetemes egyház időszerű eseményeiről,²⁸ az országos Credo szervezet híreiről. A tagok járatták az egyesület lapját a Credo-t, rendszeres olvasói voltak a jezsuiták által kiadott Szív újságnak is. A háború után az Új Ember cikkét is felhasználták. Könyvtár létesítését indítványozta 1945-ben Jantyik Pál, hogy jobban megismerhessék a hitbéli tudnivalókat.²⁹ Domanek Pál plébános értékelte a tagok tevékeny részvételét az egyházközség életében, nagyobb ünnepek előtt buzdította őket a közös szentáldozásra.³⁰ A feltámadási és az úrnapi körmenetben, az elsőáldozáskor rendezőként segítettek a papságot.³¹ A körmenetekre természetesen kivitték saját zászlajukat is, ezzel demonstrálva jelenlétüket a katolikus közösségben. A tagok hitük, katolikus voltuk tudatos vállalását mutatja az az indítvány, hogy a tagok mindenkit a „Dicsértessék a Jézus Krisztus!” köszöntéssel köszöntsének, „hogy evvel is bátran valljuk meg katolikus voltunkat.”³² Közgyűlési indítvány alapján közös szentáldozáshoz járultak nagycsütörtökön, az Oltáriszentség szer-

²² Credo jkv. 1951. január 14., 1951. február 11.

²³ Credo jkv. 1943. június 6., szeptember 4.

²⁴ Credo jkv. 1949. január 9., 1950. február 12.

²⁵ Credo jkv. 1949. december 11.

²⁶ Credo jkv. 1939. június 3., 1941. szeptember 6., 1941. október 4., 1949. december 11.

²⁷ Credo jkv. 1941. január 4., február 1., 1942. október 3., 1943. október 2., december 4. stb.

²⁸ Credo jkv. 1942. június 6., 1946. december 7., 1947. február 9., 1939. december 2.

²⁹ Credo jkv. 1941. április 5., 1949. december 11., 1950. november 10., 1945. szeptember 9.

³⁰ Credo jkv. 1941. április 5.

³¹ Credo jkv. 1950. március 12., április 14.

³² Credo jkv. 1939. április 1.

zésének ünnepén. Imaéletük a hit megvallását, és az engesztelést szolgálta, mint említettük, minden gyűlést a Hiszekegy-el kezdték, egy tized Rózsafüzért a gyűlés előtt mondtak el, a többi tizedet otthon végezték. A gyűlést a káromkodásért mondott engesztelő imával fejezték be.³³

Az egyesület jelvényét megszerezték a tagok, még a felosztatás előtti utolsó avatás után is (1949. január 6.) lehetőség volt erre.³⁴

Nagyon ritkán, de politikai téma is előfordult a gyűléseken. A délvidéki bevonulás, bolsevizmus veszélye az oroszok bevonulás előtt, tiltakozás az egyházi célvagyon jelentő egyházi birtokok elvétele ellen 1947-ben, szerepelt az összejövetelek napirendjén. Az utóbbi kapcsán az egyházi elnök az Actio Catholica által kiadott füzetből ismertette az egyházi álláspontot.³⁵

Az 1951. június 10-i közgyűlésen arról tájékoztatta a világi elnök a tagságot, hogy a városi tanácshoz kihallgatásra rendelték be, és ismertették vele az egyesület megszüntetésére vonatkozó miniszteri leiratot. Így ez a közgyűlés volt az utolsó, ahol hivatalosan kimondták az egyesület addigi tevékenységének beszüntetését, és a vezetőségnek megadták a felmentvényt. Kimondták, az egyesület a nyári szünet után továbbra is működni kíván, de már csak mint hitbuzgalmi közösség, ima és áhítat céljából szervezi az összejöveteleket havonta a második vasárnap délután, vecsernye végeztével, a sekrestyében.³⁶

Az egyesület tagjai hitvalló életükkel, testületi jelenlétükkel, a közösség hitéletébe való aktív bekapcsolódással szolgálták az Actio Catholica által kitűzött cél megvalósulását.

Irodalom

Magyar Katolikus Lexikon, E:/Credo/Böle.html

SZÁNTÓ Konrád

1985 *A katolikus egyház története II.* Ecclesia, Budapest.

³³ Credo jkv. 1939. május 6., 1941. február 1., október 4., 1940. január 6.

³⁴ Credo jkv. 1949. május 29.

³⁵ Credo jkv. 1941. május 3., 1941. szeptember 6., 1947. május 11.

³⁶ Credo jkv. 1951. június 10.

JÁROLI, József

THE ROLE OF THE “CREDO” MEN ASSOCIATION IN THE SPIRITUAL LIFE OF THE PARISH CHURCH IN BÉKÉSCSABA

Credo Men Association was established on March 11, 1939 in Békéscsaba. The initiator was the parish priest Pál Domanek. At the establishing meeting, the founder of the national association Fr. Kornél Böle was also present. The association had operated until the parish priest informed the members of the decree on dissolving all associations on June 10, 1951. On September 29, 1940 the flag of the association was consecrated. The members served as alter servants at the masses of the association. At their meetings the members contemplated based on classical works of spiritual readings. The parish priest answered the anonym questions of the members, and gave lectures on the problems of religious life. The parish priest also organized a training for those who took up alter service. The members participated at an annual recollection at the Manréza and later passed on what they heard there.